

CENTRUM STOSUNKÓW MIĘDZYNARODOWYCH
CENTER FOR INTERNATIONAL RELATIONS

RAPORTY I ANALIZY

Trójkąt Weimarski – asymetrie, struktura i agenda współpracy.

Aleksander Szpor

Raport powstał we współpracy z Fundacją Konrada Adenauera.

Konrad
Adenauer
Stiftung

Trójkąt Weimarski – asymetrie, struktura i agenda współpracy.

Aleksander Szpor¹

Sens Trójkąta Weimarskiego był i jest przedmiotem kontrowersji. Krytycy zwracają uwagę przede wszystkim na fakt, że wobec zasadniczej zmiany układu geopolitycznego, która nastąpiła od czasów powołania Trójkąta (głównie za sprawą przystąpienia Polski do UE), jego formuła „wypaliła” się. Tymczasem podjęte ostatnio działania ośrodka prezydenckiego wspierające wcześniejsze wysiłki Ministra Spraw Zagranicznych stwarzają, przynajmniej po polskiej stronie, szansę na skuteczną rewitalizację współpracy polsko-francusko-niemieckiej. Działania w tym kierunku powinny zostać wsparte konkretnymi propozycjami zarówno w odniesieniu do struktury jak i agendy współpracy.

1. Asymetria w relacjach Polski z Francją i Niemcami

Charakter strategiczny Trójkąta mimo upływu 20 lat pozostaje jak dotąd niezmienny - chodzi w nim o zbliżenie **Europy Środkowej** do **Europy Zachodniej**, ich pełną integrację oraz niwelowanie różnic zakorzenionych w powojennym podziale Europy. Różnice te mają jednak bardzo realny i aktualny wymiar, który w dobie kryzysu ujawnił się szczególnie na tle przynależności krajów członkowskich do strefy euro, w stanowisku co do roli polityki spójności w przyszłej perspektywie finansowej, czy w stosunku do finansowania polityki klimatycznej.

Funkcjonowanie Trójkąta jest z pewnością szansą dla niwelowania tych różnic, ale i szansą na tworzenie nowych projektów służących pogłębieniu integracji europejskiej. Słabość współpracy w ramach Trójkąta wynika z jej oparcia na silnych relacjach sąsiedzkich **Polski i Niemiec** oraz **Niemiec i Francji**. Tymczasem współpracę polsko-francuską charakteryzuje bardzo wąskie grono polskich ekspertów mających

¹ Współpracownik CSM, absolwent kierunku Politologia na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego oraz Kolegium Europejskiego w Natolinie. W ramach stypendium Socrates/Erasmus studiował na Uniwersytecie we Fryburgu (w Szwajcarii). Ukończył również roczną Aplikację Sejmową.

wiedzę o polityce francuskiej (i jeszcze mniejsze grono ich odpowiedników po stronie francuskiej), brak wyspecjalizowanych ośrodków analitycznych w Polsce zajmujących się regularną analizą polityki francuskiej i *vice-versa*, a także - być może przyczyna wcześniej wymienionych czynników - brak funduszy na działalność analityczną w tej dziedzinie. Dlatego **intensyfikacja kontaktów polsko-francuskich** jest jednym z kluczowych elementów dla wzmocnienia Trójkąta. Oznacza to nie tylko wsparcie inicjatyw współpracy polsko-francuskiej ale również konieczność głębszej analizy polityki francuskiej w aspektach kluczowych dla Francji w szczególności jej globalnego wymiaru.

Współpraca pomiędzy Polską Francją i Niemcami, jak wspomniano już wcześniej, jest wyraźnie asymetryczna, co znajduje swoje odzwierciedlenie zarówno na płaszczyźnie **a)** społecznej, **b)** gospodarczej, jak i **c)** politycznej.

- a) Wzajemny wizerunek Polaków, Niemców i Francuzów nie uległ w ostatnich latach zasadniczej zmianie, przede wszystkim ze względu na statyczny charakter wyobrażeń jednych społeczności o drugich. Zmienił się natomiast, o wiele bardziej dynamiczniej ulegający zmianom wizerunek krajów, w szczególności Polski.² Stało się tak za sprawą kilku wydarzeń politycznych, wśród których najważniejszymi było rozszerzenie w 2004 roku, a także wyniki wyborów parlamentarnych w 2005 i 2007 roku oraz wyborów prezydenckich w 2005 i 2010 roku.

Dla wizerunku Niemiec w Polsce istotne znaczenie miała częściowa zmiana rządu w Niemczech z 2009 roku. Pozwoliła ona, przynajmniej czasowo rozwiązać problemy na linii Berlin-Warszawa w szczególności poprzez nowe podejście do polityki historycznej oraz współpracy w kwestiach polityki wschodniej.

² Warchala M., *Polska – Francja: wzajemny wizerunek i jego zmiany*, w: *Polska – Niemcy – Francja. Wzajemne postrzeganie po rozszerzeniu UE*, red. Kolarska-Bobińska L., Fałkowski M., Warszawa, 2008, s14-15.

Jeśli chodzi o wizerunek Francji w Polsce to nie uległ on zasadniczej zmianie.³ Po rozbudzeniu oczekiwań związanych z zapowiedziami wyborczymi Nicolasa Sarkozy'ego o budowaniu europejskiego G-6 najpierw sama Francja, a później i Polska straciły zainteresowanie dla tego projektu. Ambiwalentna rola prezydencji francuskiej w trakcie konfliktu w Gruzji utrwaliła raczej w opinii publicznej przekonanie o zachowawczej polityce Francji wobec Rosji w odniesieniu do Europy Wschodniej.

Nie będzie też szczególnie ryzykowną stwierdzenie, że współpraca na szczeblu lokalnym oraz w inicjatywach społeczeństwa obywatelskiego rozkłada się zdecydowanie asymetrycznie na niekorzyść stosunków polsko-francuskich. We współpracy tej istotne znaczenie odgrywa idea „małych trójkątów”, na którą składają się umowy partnerskie pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego i miastami, programy partnerskie pomiędzy uczelniami wyższymi i wreszcie współpraca lokalnych organizacji pozarządowych.⁴

Współpraca na poziomie **społeczeństw** pomiędzy Polską a Niemcami i Francją przebiega dobrze, choć na obecnym etapie ilość wskaźników nie daje pełnego obrazu. Pewnej informacji dostarczają dane przedstawione w opracowaniu Wernera Flebbe oraz Klaus-Heinricha Standke. Porównują oni ilość bilateralnych stowarzyszeń (*Landervereine* lub *Freundschaftsgruppen*) pomiędzy krajami Trójkąta (na terenie każdego z krajów) oraz ilość ich członków (*Mitglieder*). Około 240 stowarzyszeń bilateralnych funkcjonujących w stosunkach francusko-niemieckich to trzykrotnie więcej niż w stosunkach polsko-francuskich (w sumie ok. 80). Niestety brak jest danych dotyczących członków i pracowników wspomnianych stowarzyszeń w relacji polsko-francuskich co uniemożliwia pełną ocenę można ją jednak szacować na podobną proporcję jak ilości stowarzyszeń. Drugim istotnym wskaźnikiem jest

³ Warchala M., *Polska – Francja: wzajemny wizerunek i jego zmiany*, w: *Polska – Niemcy – Francja. Wzajemne postrzeganie po rozszerzeniu UE*, red. Kolarska-Bobińska L., Fałkowski M., Warszawa, 2008.

⁴ O inicjatywach na poziomie regionów, oraz w takich dziedzinach jak edukacja, kultura czy nauka w ramach współpracy weimarskiej można przeczytać w 9 rozdziale książki *Trójkąt Weimarski w Europie*, red. Standke K-H., Toruń, 2009.

liczba partnerstw pomiędzy miastami - liczby są w tym przypadku jeszcze bardziej dosadne pokazując dziesięciokrotną przewagę ilości partnerstw francusko-niemieckich nad francusko-polskimi (ok. 2000 do ok. 200). Obydwa wskaźniki należy widzieć oczywiście w kontekście intensywnej, 60-o letniej współpracy francusko-niemieckiej, a także rozmiaru obu krajów.⁵

Niewykorzystanym jak dotąd potencjałem współpracy weimarskiej pozostaje w dużej mierze jej „anonimowy” charakter. Pomoc wyspecjalizowanej instytucji zajmującej się ewidencjonowaniem i promowaniem realizowanych projektów oraz nagradzaniem najlepszych spośród nich pomogłoby z pewnością w „budowaniu marki” współpracy weimarskiej.

- b) Zaangażowanie niemieckich inwestorów na polskim rynku podobnie jak i polsko-niemiecka wymiana handlowa pozostają z oczywistych względów o wiele bardziej intensywne niż **współpraca gospodarcza** Polski i Francji. Nie mniej jednak w relacjach z naszymi weimarskimi partnerami coraz bardziej widoczny jest trend wyrównywania dysproporcji pomiędzy Francją i Niemcami w bilansie inwestycji i wymiany handlowej z Polską. Wiąże się on z przenoszeniem się inwestorów do coraz odleglejszych krajów w poszukiwaniu lepszych warunków (w szczególności tańszej siły roboczej).

Niemniej jednak Niemcy wciąż pozostają głównym inwestorem w Polsce, podczas gdy Francja plasuje się na trzeciej pozycji. Niemcy są także pierwszym partnerem Polski w wymianie handlowej i choć saldo tej wymiany w ciągu ostatnich lat uległo zmniejszeniu na korzyść między innymi Francji (i Rosji) to spadek dynamiki polsko-niemieckiej współpracy gospodarczej nie świadczy o pogarszających się stosunkach polsko-niemieckich; jest raczej efektem powiększenia w wyniku ostatniego rozszerzeniem UE. Pewnym problemem pozostaje struktura inwestycji w Polsce, która w dalszym ciągu wskazuje na brak wsparcia dla średnio-wysokich i wysokich technologii. Ten aspekt stanowić powinien zatem jeden z celów współpracy weimarskiej i potencjał dla organizacji biznesowych w Polsce.

⁵ Flebbe W., Standke K-H. *Bilaterale Initiativen In Deutschland, Frankreich und Polen. Vorbild fur eine Weimariesierung?* w: Trójkąt Weimarski w Europie, red. Standke K-H., Toruń, 2009, s. 543.

	Niemcy	Francja
Skumulowana wartość zagranicznych inwestycji bezpośrednich w Polsce	ok. 22 mld euro	ok. 15 mld euro
Wartość obrotów handlowych w 2009 r.	48.649,4 mln euro	11.782,2 mln euro
Wartość importu z	23.532,1 mln euro	4.956 mln euro
Wartość eksportu do	25.117,3 mln euro	6.826,2 mln euro
Udział w polskim rynku importowym	22%	5%
Udział w polskim rynku eksportowym	26%	7%

Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Gospodarki, Narodowego Banku Polskiego oraz Bundesbanku. Dane dotyczą roku 2009.

Wysokie znaczenie francuskich i niemieckich inwestorów na polskim rynku z pewnością sprzyja idei **udziału i współfinansowania działań w ramach współpracy weimarskiej**. Przydatne byłoby zaangażowanie we współpracę działających na polskim rynku niemieckich i francuskich firm jak Volkswagen, RWE, Deutsche Bank czy France Télécom, Crédit Agricole i Eléctricité de France.⁶ Biorąc pod uwagę charakter branżowy największych inwestorów w Polsce rozwijanie rozmów o współpracy mogłoby dotyczyć takich dziedzin jak energetyka, usługi bankowe i finanse, przemysł oraz badania i rozwój.⁷

⁶ Ponadto do grupy największych francuskich inwestorów w Polsce należą: Vivendi Universal, Carrefour, Saint Gobain, Auchan, Canal Plus, Lafarge. Więcej w: *Informator ekonomiczny o krajach świata. Francja*: <http://www.msz.gov.pl/files/Informator%20ekonomiczny%20-%20pdf/Francja/Francja%2004.pdf> ostatnio aktualizowane 12.2.2011.

⁷ Do największych niemieckich inwestorów należą Metro AG, Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG, Siemens, Allianz, Więcej w: *Informator ekonomiczny o krajach świata. Republika Federalna Niemiec* <http://www.msz.gov.pl/files/Informator%20ekonomiczny%20-%20pdf/Niemcy/Niemcy%2004.pdf> ostatnio aktualizowane 12.2.2011.

c) Zbieżność celów polskiej i niemieckiej klasy rządzącej co do wizji wzajemnych relacji, sprawia że możemy mówić o jednym z najlepszych okresów w stosunkach polsko-niemieckich. Od ostatnich wyborów prezydenckich w Polsce oba kraje łączy równie silnie, proeuropejska **polityka**. Dzięki wsparciu nowego niemieckiego ministra spraw zagranicznych doszło również do osłabienia konfliktu historycznego na tle niemieckich roszczeń. Jednocześnie na łamach FAZ dokonano symbolicznego odczarowania pejoratywnie dotąd używanego sformułowania *Polnische Wirtschaft* wskazując silne elementy polskiej gospodarki. Choć rządy Polski i Niemiec nie zbliżyły się w kwestiach bezpieczeństwa energetycznego obu krajów (nowej infrastruktury przesyłu gazu z Rosji), to odczuwalne jest jednak pewne odprężenie w tej kwestii związane w dużej mierze z uzyskaniem przez Polskę perspektyw na bezpieczne dostawy innymi drogami lub z innych kierunków.

W odróżnieniu od stosunków polsko-niemieckich na linii Warszawa-Paryż trudno w ostatnim pięcioleciu mówić o znaczącej zmianie. Wybór nowego polskiego prezydenta i związane z tym nadzieje na zbudowanie dobrych relacji z Rosją były głównym zagadnieniem omawianym w ostatnim czasie we francuskich mediach. Wizyta polskiego prezydenta w Paryżu została zaledwie odnotowana we Francji, nadzieje natomiast budzi szansa na częstsze spotkania bilateralne i w ramach współpracy weimarskiej.

Zasadniczym kadrem stosunków polsko-francuskich jest jednak polityka wschodnia i w tym zakresie sytuacja wydaje się (niestety) trwała. Przecieki z portalu Wikileaks potwierdzają, że nawet ta część francuskiej klasy politycznej, która dostrzega prowadzone przez Rosję działania destabilizacyjne w regionie Europy Środkowej i Wschodniej,⁸ nie jest skłonna do konfrontacji w tym zakresie.

⁸ "WikiLeaks : l'hypocrisie diplomatique de Paris sur le régime russe épinglée, "Le Monde", 6.12.2010. http://www.lemonde.fr/documents-wikileaks/article/2010/12/06/wikileaks-l-hypocrisie-diplomatique-de-paris-sur-le-regime-russe-epinglee_1449841_1446239.html ostatnio aktualizowane 12.2.2011.

W wewnętrznej debacie we Francji nad prezydenturą Nicolasa Sarkozy i jego polityką zagraniczną zwraca się uwagę na niespójność, brak inicjatyw i wynikające z tego zmniejszenie wiodącej roli Francji w polityce międzynarodowej. O tym że polityka Sarkozy miała charakter impulsywny i niezbyt skuteczny świadczyło chociażby fiasko tworzenia Unii Śródziemnomorskiej prowadzące do wzrostu napięcia w ramach francusko-niemieckiego tandemu. Przyczyną sporu był sposób komunikowania projektu przez Francję i rola, którą w tym projekcie chciała nadać sobie Francja.

Kryzys Niemiecko-Francuskiego tandemu jest zresztą głębszy i wynika z rosnącego rozdźwięku między gospodarkami tych krajów. Niemcy, którym udało się przeprowadzić cięcia w finansach publicznych na nowo rozpędzają się gospodarczo i stają się na powrót rzeczywistym motorem UE. Rzeczywistej reformy we Francji natomiast nie było, a nieznaczne zmiany jakie wprowadzono spotkały się z dużym niezadowoleniem społecznym.⁹

Wzrost częstotliwości spotkań przedstawicieli polskich władz daje podstawy do wzmocnienia nie tylko wizerunku Polski jako kraju otwartego i aktywnego, ale również do zwiększenia samej skuteczności polskiej polityki zagranicznej.¹⁰ Spotkania dwustronne polsko-niemieckie i polsko-francuskie są odnotowywane za granicą i jak na razie są również okazją do promocji polski jako kraju stabilnego gospodarczo, przewidywalnego i aktywnego politycznie

⁹ *La politique étrangère de Nicolas Sarkozy. Rupture ou continuité?* Institut de relations internationales et stratégiques (IRIS), Sprawozdanie z konferencji w Maison de l'Europe, 13 kwiecień 2010, s.3 http://www.iris-france.org/docs/kfm_docs/docs/2010-04-13-cr.pdf ostatnio aktualizowane 12.2.2011.

¹⁰ O rosnącym znaczeniu Polski świadczyć może sukces w tworzeniu koalicji w sprawie emisji CO2 czy emisji euro obligacji. Również zaniepokojenie Francji wzmacniającą się współpracą wyszehradzką świadczy o zauważeniu roli regionu w tym Polski.

2. Struktura współpracy

Instytucjonalizacja Trójkąta lub utworzenie stanowiska „Pana/Pani Weimar”¹¹ jako jeden z postulatów pogłębiania współpracy jest w obecnej sytuacji mało realistyczna biorąc pod uwagę brak poparcia ze strony Francji oraz słabnące poparcie Niemiec dla wzmocnienia wizerunku współpracy weimarskiej na zewnątrz. Również dla Polski, próby realizacji takiego planu mogłyby się wiązać ze wzrostem niechęci państw regionu odczytujących takie posunięcie jako podejmowanie próby dominacji w Europie Środkowej. Koncepcja ta zasługiwałaby na większą uwagę, gdyby wśród kandydatów do stanowiska „Pana/Pani Weimar” znalazły się osoby łączące ugruntowaną pozycję w polityce zagranicznej, rozpoznawalność nauki i kultury we wszystkich krajach trójkąta oraz znajomość języka polskiego, niemieckiego i francuskiego. W ostatnich latach kandydatów jednak ubywało, a wyraźnych następców jeszcze nie widać.

Alternatywą jest bardziej funkcjonalne podejście i oparcie działania Trójkąta na trzech koordynatorach współpracy weimarskiej sprawujących swoje stanowisko w ramach administracji publicznej każdego z krajów członkowskich lub w ramach wyspecjalizowanych instytucji¹². Ich zadaniem - w zależności od wybranej formuły - byłoby niwelowanie ewentualnych rozbieżności kompetencji pomiędzy naczelnymi organami państw trójkąta i ich administracjami umożliwiającą realizację powziętych ustaleń.¹³ Działanie koordynatorów miałyby na celu usprawnienie procedury komunikacyjno-decyzyjnej dostosowanej do wybranych obszarów tematycznych z zakresu podejmowanych działań.

¹¹ Pomysł ten został sformułowany przez Hansa Dietricha Genschera w 2005 roku oraz podtrzymany w rekomendacjach autorstwa Heinricha Standke w książce *Trójkąt Weimarski w Europie*, red. Standke K-H., Toruń, 2009, s. 887.

¹² Umiejscowienie powinno sprzyjać administracyjno-koordynacyjnemu charakterowi tej funkcji oraz uwzględniać wymagania formalno-prawne związane z dostępem do informacji wewnętrznych urzędów.

¹³ Różnice te odnoszą się nie tylko do kompetencji szefów państw i rządów (np. zasadniczo odmienne kompetencje Prezydenta Polski i Francji wskazują na konieczność zapewnienia po stronie polskiej udziału w szczytach przedstawicieli kancelarii premiera) oraz parlamentów. Istotne ma też znaczenie rozbieżność ustroju terytorialnego i stopnia decentralizacji w krajach Trójkąta. Przykładem mogą być kwestie edukacji zarządzane w Niemczech na szczeblu landów, a w Polsce i we Francji na szczeblu centralnym.

Koordynatorzy zapewnią na poziomie krajowym:

- 1) spójność tworzonej agendy współpracy weimarskiej we współpracy z organami administracji publicznej, parlamentu i organizacjami pozarządowymi
- 2) monitorowanie postępu w realizacji postanowień uzgadnianych w ramach współpracy weimarskiej oraz poszerzanie kręgu podmiotów publicznych i prywatnych mogących przyczynić się do pełniejszej realizacji wyznaczonych celów
- 3) zbieranie i opracowywanie danych o inicjatywach i działalności prowadzonej w ramach trójkąta weimarskiego na szczeblu lokalnym
a na poziomie międzynarodowym:
 - 4) organizację dorocznych konferencji (odbywającej się rotacyjnie w krajach Trójkąta) poświęconych współpracy weimarskiej w oparciu o przyznany na ten cel budżet
 - 5) koordynację ze swoimi odpowiednikami prac nad realizacją wypracowanych celów

Jakkolwiek wzorcowa wydaje się (lub do niedawna wydawała się) współpraca francusko-niemiecka, włączanie naszego kraju w ramy tej współpracy nie wydaje się najkorzystniejszą formułą. Konieczne jest wyjście poza ten schemat i tworzenie agendy z uwzględnieniem projektów wypracowywanych w relacjach polsko-francuskich lub polsko-niemieckich na wzór na przykład funkcjonującej współpracy między Francją, Niemcami i Luksemburgiem.¹⁴

W praktycznym wymiarze oznacza to konieczność bieżącej analizy kluczowych dla UE obszarów, proponowanie lub podejmowanie propozycji współpracy oraz sondowanie poparcia tych pomysłów we Francji i w Niemczech. Trójkąt jest w pierwszej kolejności traktowany jako obszar eksperymentalny dla koncepcji, które mogą być realizowane w ramach UE. Jednocześnie konieczne jest wyrównywanie przez Polskę dysproporcji w kontaktach bilateralnych, które – jak wyżej wspomniano – są asymetryczne na niekorzyść stosunków polsko-francuskich.

¹⁴ Współpraca ta jest realizowana przez Instytut Pierre'a Wernera, finansowanego z funduszy rządowych rządu Francji, Luksemburga i RFN poprzez Francuskie Centrum Kulturalne, Ministerstwo Kultury i Badań Naukowych Luksemburga oraz Instytut Goethego. Co istotne współpraca ta jest otwarta na zagadnienia współpracy krajów UE. Więcej na stronie: http://www.ipw.lu/?force_lang=de ostatnio aktualizowane 12.2.2011.

Warto też mieć na uwadze fakt, że w polityce międzynarodowej, Francja skłonna jest do akcentowania relacji z Niemcami (ostatnio również coraz bardziej z Wielką Brytanią) na poziomie Europejskim oraz – by wzmocnić swój wizerunek kraju o znaczeniu globalnym z Rosją, Chinami i USA. Istotne miejsce w polityce zagranicznej zajmują również sprawy Bliskiego Wschodu i Afryki. Polityka zagraniczna Niemiec natomiast jest w mniejszym stopniu przywiązana do statusu państw pod względem prestiżu ze względu jednak na potencjał Niemiec oraz centralne położenie geograficzne stanowią one naturalny łącznik Trójkąta.

Bardzo ważna dla współpracy weimarskiej jest kwestia budowania jej **otwartego wizerunku** w ramach Unii. Współpraca ta powinna się odbywać jak najczęściej w formule „trójkąta + ” a więc z udziałem przedstawicieli innych państw członkowskich, w zależności od podejmowanego tematu. W agendzie spotkań weimarskich powinno uwzględniać się szczególnie ważne postulaty/inicjatywy krajów Europy Środkowej (np. Rumunia, Czechy, Chorwacja) lub grup krajów (państwa bałtyckie, państwa strategii dunajskiej). Przede wszystkim jednak Polska powinna śledzić inicjatywy Niemiec lub Francji i umieć stawać się ich rzecznikiem wobec trzeciego z partnerów.

Warto zauważyć, że o ile tematy współpracy z Rosją czy NATO stały się już stałym elementem spotkań dominują one nad tematem relacji z USA i właściwie nie dotyczą współpracy z Chinami. Tę ostatnią możliwość warto z pewnością rozważyć. Trudno natomiast oprzeć się wrażeniu, że przekształcenie Trójkąta w element stałej współpracy z Rosją byłby substancjalnym odejściem od jego pierwotnej idei i doprowadziłoby do marginalizacji roli Polski.

Działania polski powinny się koncentrować na **wzmocnieniu roboczych kontaktów** przedstawicieli najważniejszych ośrodków odpowiedzialnych za kształtowanie polityki zagranicznej w obu krajach. Pogłębiać należy współpracę administracji publicznej, szkół kształcących dyplomatów i urzędników, a także przedstawicieli ośrodków analitycznych.

3. Wspólna agenda

Tematy współpracy w ramach Trójkąta można dzielić na realizujące wspólne interesy lub takie, których celem jest zbliżanie interesów. Ponadto tematy mogą być tworzone od podstaw w związku z nowopowstającymi wyzwaniami lub takie, które wymagają kontynuacji. Są również tematy kreowane w wyniku rozszerzania inicjatyw bilateralnych w ramach trójkąta i te, które od podstaw zaprojektowane są jako trójstronne. Warto wskazać na kilka przykładów tematów, które są lub mogą stać się obszarem pogłębionej współpracy:

- 1) Tematem, który obecnie wysunął się na pierwszy plan współpracy weimarskiej stała się Wspólna Polityka Bezpieczeństwa i Obrony (WPBiO). 6 grudnia 2010 roku *Ministrowie Spraw Zagranicznych i Ministrowie Obrony z Polski, Niemiec i Francji*¹⁵ skierowali do Wysokiego przedstawiciela Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa Catherin Ashton wspólny list apelując w nim o wyraźne i zdecydowane działania na rzecz utworzenia cywilno-wojskowego sztabu UE oraz wzmocnienie współpracy UE z takimi aktorami polityki globalnej jak NATO, ONZ czy USA. Jest to z pewnością jeden z obszarów, w którym współpraca krajów trójkąta weimarskiego, choć bez akcentowania samej formuły na zewnątrz, przebiega obecnie najbardziej obiecująco.¹⁶ Co istotne, inicjatywa ta ma na celu wzmocnienie integracji w ramach Unii Europejskiej w oparciu o Traktat z Lizbony¹⁷ odróżniając ją wyraźnie od podpisanego miesiąc wcześniej porozumienia francusko-brytyjskiego w dziedzinie współpracy wojskowej¹⁸ czy idei podpisanego w listopadzie 2009 memorandum w sprawie utworzenia Nordyckiej Współpracy

¹⁵ Plan powstał na skutek francusko-polskiej inicjatywy Ministra Sikorskiego i Radka Sikorskiego w: Rettman A. *Berlin, Paris and Warsaw keen to beef up EU military muscle*, 13.12.2010

<http://euobserver.com/9/31491> ostatnio aktualizowane 12.2.2011.

¹⁶ *ibidem*

¹⁷ Major C., *A Civil-Military Headquarters for the EU. The Weimar Triangle Initiative fuels the Current Debate*, SWP Comments, nr 31, Grudzień, 2010. http://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/comments/2010C31_mjr_ks.pdf ostatnio aktualizowane 12.2.2011.

¹⁸ Kempin R., Mawdsley J., Steincke S., *Turning away from CSDP. Franco-British Bilateralism in Security and Defense Policy*, SWP Comments, nr 30, Listopad 2010. http://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/comments/2010C30_kmp_ste_mawdsley_ks.pdf ostatnio aktualizowane 12.2.2011.

Obronnej (NORDEFECO)¹⁹. Na uwagę w tym względzie zasługują rola rządowych think-tanków – PISM, SWP oraz IFRI, które podjęły analityczną współpracę w tym zakresie.²⁰ Obszar WPBiO jest w dużym stopniu wypełniony treścią oraz rozwinięty pod względem komunikacji.

- 2) Kolejny ważny obszar współpracy stanowić może integracja **Bałkanów** z UE zbieżny z rozważaną wśród polskich ekspertów zmianą reorientacji polskiej polityki zagranicznej z tradycyjnej dotąd osi Wschód-Zachód na oś Północ-Południe.²¹ Zarówno Francja jak i Niemcy stawiają bardzo wysoko wśród swoich priorytetów skuteczną integrację tego regionu z Unią Europejską.²² Nie oznacza to wprawdzie, że kraje te będą dążyć do jak najszybszego rozszerzenia UE, jednak udzielanie perspektywy członkostwa dla tego regionu jest popierane zarówno przez społeczeństwa jak i klasę polityczną. Zaangażowania obu krajów oczekują również kraje bałkańskie.²³ W tym kontekście, bardzo użyteczne może okazać się zaangażowanie Polski, która choć nie jest krajem o dużej rozpoznawalności w tym regionie to cieszy się raczej opinią kraju o rozsądnym podejściu do problemów transformacji i rozwiązywania konfliktów. Z polskiego punktu widzenia region ten jest ważny szczególnie ze względu na rolę jaką odgrywa dla europejskiego bezpieczeństwa energetycznego i relacji z Europą Wschodnią. Istotne jest również znaczenie tych krajów jako przyszłych naturalnych partnerów Polski w ramach UE.²⁴

¹⁹ Memorandum of Understanding on Nordic Defence Cooperation (NORDEFECO), źródło: <http://www.norden.org/en/about-nordic-co-operation/agreements/treaties-and-agreements/defence-affairs/memorandum-of-understanding-on-nordic-defence-cooperation-nordefco> ostatnio aktualizowane 12.2.2011.

²⁰ Brun S.C., *Restructuring Europe's Armed Forces in the Times of Austerity. Challenges and Opportunities for Governments and Industries*, http://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/comments/2010C28_brn_ua_ks.pdf

²¹ Wóycicki K., Balcer A., Orientacja polskiej polityki zagranicznej. Punkty regionalnego odniesienia, w: *Debata. Materiały Społecznego Zespołu Ekspertów przy Przewodniczącym Sejmowej Komisji Spraw Zagranicznych*, Nr 3, lipiec Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa, 2010.

²² La France et l'Europe dans le monde, http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/IMG/pdf/2LIVREBLANC_DEF.pdf France and the Western Balkans, <http://www.esiweb.org/enlargement/?cat=50#awp:::cat=50>

²³ <http://www.euractiv.com/en/enlargement/inzko-bosnia-needs-franco-german-recipe-interview-500557>

²⁴ *Doceńmy wreszcie Bałkany*, Balcer A., Gromadzki G., http://www.demoseuropa.eu/index.php?option=com_content&view=article&id=520&Itemid=95 ostatnio aktualizowane 12.2.2011.

- 3) Kolejnym istotnym tematem w dyskusji jest **demografia** w tym przede wszystkim kwestie związane z niskim wskaźnikiem przyrostu naturalnego. Różnice istniejące w tym zakresie pomiędzy Francją i Polską będących na antypodach rankingu dzietności w UE oraz Niemcami będącymi mniej więcej pośrodku stanowi doskonałą możliwość nie tylko do wymiany doświadczeń ile poszukiwania rozwiązań na poziomie europejskim. Równie istotnym problemem Europy jest kwestia podniesienia **wieku emerytalnego**. Przeniesienie tego problemu na poziom europejski może wydawać się dla wielu rządów interesującą możliwością - pozwoliłoby to zminimalizować koszty polityczne rozwiązania tego tematu. Wiodącą rolę w tej inicjatywie mogłyby przejąć Niemcy, skorzystałyby natomiast Francja i Polska. Warto w tym zakresie korzystać z opracowanych propozycji przedstawianych przez brukselskie ośrodki analityczne doświadczone w promowaniu swoich idei.²⁵
- 4) Wysokie znaczenie **polityki energetycznej** wśród polityk unijnych jest również efektem działań władz w Paryżu i Berlinie. Oba kraje politykę energetyczną i klimatyczną umieszczają wysoko wśród priorytetów strategii rozwoju kraju. Objęcie stanowiska Komisarza ds. Energii przez Gunthea Oettingera oraz znaczenie Niemiec w kontaktach w stosunkach z Rosją szczególnie wzmacnia znaczenie strategiczne tego kraju w dziedzinie energii. W odniesieniu do Francji należy zwrócić uwagę na szczególnie doniosłe znaczenie przygotowywanej w Polsce budowy elektrowni jądrowej i silną pozycję wśród potencjalnych inwestorów francuskiej Arey. Należy również odnotować cenną z polskiego punktu widzenia inicjatywę utworzenia Europejskiej Wspólnoty Energetycznej²⁶, która po korekcie strategii

²⁵ Zarys propozycji w tej sprawie wypracowało European Policy Center w: Zuleeg F., Dhéret C.,

Guerzoni B., *Enhancing the well-being of Europe's citizens: hard choices?*, Grudzień 2010.

http://www.epc.eu/documents/uploads/pub_1205_epc_working_paper_34_enhancing_the_well-being_of_europe_s_citizens.pdf Ostatnio aktualizowane 12.2.2011.

²⁶ por.: Andoura S., Hancher L. Van Der Woude M., *Towards a European Energy Community: A Policy Proposal*, Notre Europe 2010,

http://www.europarl.europa.eu/webnp/webdav/site/myjahiasite/users/nsalliarelis/public/Towards%20a%20European%20Energy%20Community_A%20Policy%20Proposal.pdf ostatnio aktualizowane

12.2.2011 oraz Andoura S. *Energy Cooperation under the Aegis of the Weimar Triangle*, w:

Genshagener Papieren nr 3, Grudzień, 2010 <http://www.stiftung->

[genshagen.de/baseportal/maintemplate_neu?lang=pl&i=7&ui=33&include=anzeigeinhalte_neu&startata=](http://www.stiftung-genshagen.de/baseportal/maintemplate_neu?lang=pl&i=7&ui=33&include=anzeigeinhalte_neu&startata=)

komunikacyjnej oraz lepszemu dostosowaniu do realiów Europy w kryzysie mogłaby się stać cenną inicjatywą zwiększającą bezpieczeństwo energetyczne państw członkowskich i co się z tym łączy wzmacniającą tworzenie wspólnego rynku energii.

- 5) *Do tematów, w których rozbieżności rysowały się do niedawna najmocniej zalicza się tradycyjnie **politykę wschodnią** krajów Trójkąta i ich wizje stosunków transatlantyckich.* Ostatnie spotkanie w Deauville w październiku 2010 komentowane było jako gra części polityków Francji i Niemiec na włączanie Rosji do polityki bezpieczeństwa transatlantyckiego mająca jednocześnie na celu osłabienia roli USA w tym zakresie. Opinia ta, choć być może nadto wyostrzona nie bez racji wskazywała również na fakt, że oba kraje łączą aspiracje globalne, ale i duży potencjał inwestycyjny zainteresowany rynkiem Rosji. Różnica w tym potencjale pomiędzy Polską a Francją i Niemcami, jest obok przyczyn geograficznych i historycznych główną przyczyną rozbieżności polityki wschodniej. Pomimo tych trwałych zasadniczych różnic istnieją możliwości współpracy w ramach bardziej szczegółowych kwestii. Przykładem może być inicjatywa Kanclerz Merkel w sprawie wycofania militarnego Rosji z terenów Naddniestrza. Wzmocnienie roli Polski i wspieranie jej w dyskusjach z Francją może potencjalnie doprowadzić do włączenia tego tematu w agendę weimarską.

Podsumowanie

Okres kryzysu gospodarczego nie jest z pewnością najfortunniejszą okolicznością dla przypadających na ten rok obchodów dwudziestolecia Trójkąta. Jednocześnie sama formuła prowadzenia współpracy międzynarodowej i polityki zagranicznej podlega nowym wyzwaniom takim jak multipolaryzacja czy zmniejszanie się roli państw na rzecz podmiotów drugiego i trzeciego sektora. Zjawiska te skłaniają do zwrócenia się w stronę funkcjonalnych strategii budowy relacji na poziomie międzynarodowym.

W kontekście Trójkąta Weimarskiego oznacza to przede wszystkim konieczność koncentracji na usprawnieniu mechanizmów komunikacji i podejmowania decyzji, zintegrowanie działań administracji i organów państwa zapewniające realizację efektów, ścisła współpraca z II i III sektorem. Ponadto konieczne jest także dokonanie wyboru najistotniejszych obszarów współpracy, planowanie projektowe nastawione na osiągnięcie konkretnych celów i oferujących wymierne efekty. Konieczne jest jednocześnie ograniczenie projektów wymagających wysokich nakładów oraz ambicji w odniesieniu do kwestii wizerunkowych i prestiżowych na poziomie europejskim.

Fundacja Konrada Adenauera

KAS jest niemiecką fundacją polityczną zbliżoną ideowo do Unii Chrześcijańsko-Demokratycznej (CDU). Powstała w 1956 roku a od 1964 roku nosi imię pierwszego federalnego kanclerza Niemiec, Konrada Adenauera, symbolu demokratycznej odbudowy Niemiec, oparcia polityki zagranicznej na transatlantyckiej wspólnocie wartości, wizji zjednoczonej Europy i polityce państwa w duchu społecznej gospodarki rynkowej.

Międzynarodową działalnością dzięki pracy 70 biur i prowadzonym w ponad 120 krajach projektom Fundacja przyczynia się do rozwoju demokracji, państwa prawa i społecznej gospodarki rynkowej na świecie, wspierając dialog w polityce wewnętrznej i międzynarodowej, oraz porozumienie między kulturami i religiami.

Fundacja Konrada Adenauera w Polsce, jako pierwsza niemiecka fundacja polityczna, otworzyła swoje biuro 10 listopada 1989 roku w uznaniu dla walki Polaków o wolność, demokrację i prawa człowieka, która doprowadziła do obalenia dyktatury komunistycznej oraz zakończenia podziału Europy, w tym również Niemiec. Zadaniem Fundacji było wówczas wspieranie Polski w staraniach o członkostwo w NATO i Unii Europejskiej.

Dziś Fundacja w Polsce wspiera budowę społeczeństwa obywatelskiego, rozwój systemu partyjnego, dialog międzypartyjny i sprawnie działający system społeczny i gospodarczy, kontynuację procesu integracji europejskiej i dbałość o dobre stosunki Polski i Niemiec. Podejmuje debatę z perspektywy chrześcijańskiej demokracji na temat wartości w społeczeństwie i roli kościoła, polityki wschodnia UE i polityki bezpieczeństwa, tworzenia społecznej gospodarki rynkowej i efektywnej administracji państwowej.

Do działalności w Polsce należy edukacja polityczna poprzez organizację seminariów, konferencji i debat, które Fundacja przygotowuje sama, lub we współpracy z partnerami z Polski.

Uzupełnieniem projektów Fundacji Konrada Adenauera są stypendia, programy studyjne oraz publikacje wydawane lub dotowane przez Fundację.

**Konrad
Adenauer
Stiftung**

ul. J. Dąbrowskiego 56
02-561 Warszawa
tel. +48 22 845-9330
fax. +48 22 848-5437
e-mail: kas@kas.pl
www.kas.pl

Centrum Stosunków Międzynarodowych

CSM jest fundacją - niezależnym, pozarządowym ośrodkiem analitycznym zajmującym się polską polityką zagraniczną i najważniejszymi problemami polityki międzynarodowej. CSM realizuje własne projekty badawcze, przygotowuje raporty i analizy oraz uczestniczy w międzynarodowych projektach we współpracy z podobnymi instytucjami w wielu krajach. Działalność CSM ma charakter badawczy i edukacyjny. Od momentu powstania Centrum w 1996 r., udało się zbudować wpływowe forum dla debaty nad polityką zagraniczną z udziałem polityków, dyplomatów, pracowników administracji publicznej, przedsiębiorców, dziennikarzy, studentów oraz przedstawicieli wielu innych organizacji pozarządowych.

Celem CSM jest:

- wzmocnienie polskiego środowiska zajmującego się polityką zagraniczną oraz pogłębienie wiedzy o polityce międzynarodowej w społeczeństwie polskim;
- pogłębianie rozumienia celów polskiej polityki zagranicznej wśród elit politycznych, dyplomatycznych i dziennikarskich innych państw, jak również uświadamianie polskich liderów co do celów polityki zagranicznej innych państw;
- wpływ na najważniejsze kierunki debaty o polityce międzynarodowej w Polsce i za granicą.

Założycielem i prezesem Centrum Stosunków Międzynarodowych jest Janusz Reiter.

CENTRUM STOSUNKÓW MIĘDZYNARODOWYCH
CENTER FOR INTERNATIONAL RELATIONS

ul. Emilii Plater 25
00-688 WARSZAWA
tel.: (+48 22) 646 52 67, 646 52 68
fax: (+48 22) 646 52 58
e-mail: info@csm.org.pl
www.csm.org.pl